

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

Берлач О. П., Чихурський А. С.

**ВИРІШЕННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ В АКВАРЕЛЬНОМУ
ЖИВОПИСІ ПРИ РОБОТІ НАД НАТЮРМОРТОМ**
(Методичні рекомендації з курсу живопис)

Луцьк - 2017

УДК 75. 051 (07)

ББК 85. 146. 5

Рекомендовано до друку

Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 3 від 20 жовтня 2017 р.)

Рецензенти:

Галькун Т. Д. – народний художник України, професор.

Марчук В.П. – голова Волинської організації національної спілки художників України, член спілки художників України.

Берлач О. П., Чихурський А.С. Вирішення творчих завдань в акварельному живописі при роботі над натюрмортом. Методичні рекомендації з курсу живопис /О.П. Берлач, А.С. Чихурський/. – Луцьк, 2017. - 18 с.

Методичні рекомендації “Вирішення творчих завдань в акварельному живописі при роботі над натюрмортом.” спрямовані на поглиблене теоретичне вивчення та практичне застосування технік акварельного станкового живопису при роботі над натюрмортом.

Автори дають практичні рекомендації по застосуванню методів роботи в малярстві та знайомлять з використанням технічних прийомів роботи аквареллю, а також етапами роботи при живописному вирішенні художнього твору.

Адресовано для студентів напряму “Образотворче мистецтво”, педагогічних навчальних закладів.

УДК 75. 051 (07)

ББК 85. 146. 5

© Берлач О. П., Чихурський А.С., 2017

Виконання етюдів натюрморту в різних умовах освітлення.

Натюрморт є основним об'єктом зображення під час навчання акварельного живопису. Працюючи над постановками натюрморту, студенти набувають навичок ціленаправленого визначення кольорових відношень як в натурі, так і в зображенні. Світлотіньові відношення визначаються тим світловим середовищем, в якому знаходяться предмети натюрморту. Необхідно враховувати характерне для кожного випадку середовище, напрямок і колір світлових променів, під впливом яких власні кольори предметів змінюються в своїй якості, збагачуються.

Відношення світла і тіні та їх границі змінюються при зміні умов. Вони можуть мати значні контрасти, або незначні нюансні переходи. При великій різниці між джерелами освітлення контрастність відношень значно велика. При рівномірному освітленні відношення будуть нюансними. Кольорові відношення, як і тональні відношення, можуть докорінно змінюватися в залежності від напрямку джерела світла та положення предмета. Так, наприклад, світлий по кольору об'єкт, поставлений навпроти світла, набуває доволі темного силуету і мало вираженої об'ємності. Колір тінювих частин предметів натюрморту ми бачимо завдяки другорядним джерелам світла, поверхням, які здатні відбивати світло першоджерела. Сила цього світла знаходиться в прямій залежності від інтенсивності основного джерела та характеру поверхні яка відбиває. Світло, яке відбивається від поверхні, створює на тінювій частині сусіднього предмета рефлекс, що якісно впливає на його колір. Чим більш насичена по кольору поверхня, тим яскравішим буде рефлекс на тінювій частині сусіднього предмета.

Кожен предмет постановки натюрморту знаходяться у повному оточенні інших предметів, і кожній частині їх поверхні відповідає світло, яке відбивається від розміщеного навпроти цієї частини іншого предмета. Тому його колір наповнений багаточисленними рефlekсами. Яким би не був світловий рефлекс, він завжди буде темніший освітленої частини натури.

Досвід роботи з натури дає можливість вирішувати складні творчі живописні завдання, знаходити малопомітні відтінки, що змінюють локальний колір предметів, визначати особливості кольорових відношень, дотримуючись вимог малюнка в передачі форми.

Завдання 1. Квіти в натюрморті.

Композиційна організація будь-якого натюрморту вимагає цілковитого

зосередження і роздумів.

Квіткова група не є виключенням. Спочатку

організуємо квітковий баланс.

Як правило, не слід в композиційну групу вводити

різноманітні види квіток та їх форм, а тим більше значну

різноманітність кольорів, які будуть суперечити один з

одним. Рекомендується обрати один вид і колір, або не більше

двох, трьох: червоні з кількома жовтими які в натюрморті

об'єднані в групи і сприймаються цілісно. Вазу (за

необхідності)обираємо, щоб група квітів в ній почувалась вільно.

Письмо буде ефективним, якщо рисунок виконаємо конструктивно, дотримуючись законів побудови елементів натюрморту в перспективі. Але перед цим продумаємо композиційні рішення букету на аркуші паперу. Стараємось уникати симетрії, не розміщуйте вазу в центрі аркуша.

Варто продумати передній та задній плани. Не слід залишати порожнім простір з двох сторін вази. Дотримуватись відомого правила – уникати великої

кількості деталей на задньому, або передньому планах. Композиційним центром в букеті є квіти, а не ваза.

Головним в зображенні квітів в натюрморті є легкість відмивок. Якщо мазків залишених пензлем дуже багато, свіжість фарб буде втрачено. На першочергових стадіях робота ведеться широко і вільно заповнюючи основні форми набираючи насиченість кольорів. Деталі прописуємо в кінці, на завершальному етапі роботи. Тут може допомогти техніка „маскування”, якщо виконуємо білі, або світлі квіти на тлі, зеленої маси листків. Коректором заповнивши пелюстки, на фінальному етапі надати їм напівтіньових і тіньових та рефлексних кольорів. Старайтесь створити контрасти між чіткою і розмитою границями застосовуючи техніку „мокрим-по-мокрому”, а в інших техніку „мокрим-по-сухому”, формуючи більш чіткі області (контур листків і пелюсток). Не рекомендується працювати над деталями до тих пір, доки не будемо впевнені що всі форми і фарби працюють в унісон з вашим задумом. Дрібні деталі формуємо на завершальній стадії роботи, підпорядковуємо єдиному цілому, кольоровій гармонії.

Завдання 2. *Етюд кількох осінніх листків.*

Листки закріплюємо кнопками, або булавками на білому папері. Відстань до зображуваного повинна досягати в 1,5-2 рази висоти постановки без спотворення природи. Рисунок виконується олівцем марки НВ, або 2В, без сильного натискання на стержень. Лінії рисунка повинні бути легкими, не

натискання на стержень. Лінії рисунка повинні бути легкими, не

просвічуватися крізь фарбовий шар, не залишати глибоких рівчаків. Промити зображення чистою водою, дочекатись поки папір висохне. Розпочинати письмо за наступними етапами: на палітрі знайдіть потрібний основний колір, зверніть увагу на особливості листка, як і під яким кутом ідуть з нього прожилки центральні, товсті і бокові, тобто вивчіть натуру. Постарайтесь не тільки залити кольором, а підкреслити рухом мазка проміжки між прожилками, точніше знайти кут кріплення тонких прожилок до основної. Якщо в листку є перехід із кольору в колір, наприклад із зеленого в жовтий, то не дочекавшись коли висохне зелене, поряд вписуйте жовте, щоб вони злились м'яко, по вологому. Виконувати завдання можна методом „по - сухому”, „по - мокрому”, одним шаром.

Почнемо роботу із світлих тонів, в які добавляємо більш темні. Якщо прожилки листка темніші основного фону, то вони промальовуються в останню чергу, обережно, тоненьким пензлем. Щоб краї не вийшли дуже різкими, можна вибрати зайвий тон пензлем, або пом'якшити край вологим пензлем. Якщо прожилки у листка світлі, спочатку промиваються світлі місця легким прозорим кольором, а потім більш темний тон. Прожилки промиваються кінчиком колонкового пензля.

В процесі виконання необхідно слідкувати, щоб на пензлі не було багато води, зайва волога створить смуги, не потрібні плями, робота вважатиметься не задовільною, помилковою без дотримань вимог роботи в акварельному живопису. Але поряд з тим пензель не повинен бути сухим. Мазки накладаються не кінчиком, а площиною пензля – боком „по формі” листка. Не слід перекривати одне і те ж саме місце кілька разів, отримаємо бруд. Змішавши фарбу на палітрі і знайшовши потрібний нам колір, покласти його так як відображено в натурі.

Завдання 3. Натюрморт із овочів та фруктів ускладнений предметами домашнього вжитку.

Методичні вимоги: врахувати складність композиції, органічний зв'язок з навколишніми предметами. Головну увагу приділити рефлексам. Практично ознайомитись з поняттям предметного кольору, промодельювати об'єм, досягти відчуття матеріальності. Навчитись користуватись плямою, як основним формотворчим засобом. Завдання виконується на невеликому форматі паперу розміром 30-40 см, зображення не повинно бути більш натуральної величини предметів.

Колір тканини підібрати таким чином щоб на предметах було видно кольоровий рефлекс. Після попередньої розробки композиції, на аркуші паперу промальовуємо форму предметів з подальшою деталізацією – місцем полиску,

границею напівтіней і власних тіней.

Перед початком роботи, фарби за необхідності зволожують водою. Для палітри краще використовувати щільний папір, на ньому точніше видно

отриманий колір. Починаємо живопис з найбільш яскравого предмета. Уважно вивчаємо натуру, порівнюємо кольори по відношенню до найяскравішого, один до одного і до фону. Аналізуємо денне освітлення, його відображення є холодним, полиск білий, а ось в напівтоні самий зрозумілий колір, він наближений до локального кольору предмета. Область власної тіні щільніша, тепла, багатоколірна і в ній добре видно рефлекси від горизонтальної площини, яка відображає падаюче світло. Падаюча тінь дуже складна для живопису. Під самим предметом вона темніша, біля переднього краю чітка, по віддаленню контраст її слабшає – змінюється тон, колір залежить від освітлення кольору тканини, на якій лежать предмети та від окрасу предметів, вони також відображають легке світло на горизонтальну площину.

Розгледів уважно натюрморт і розібравшись в світловій і кольоровій характеристиці, можна починати писати натюрморт. Роботу ведемо від світлих частин елементів натюрморту. Після заливки самого яскравого предмета першого плану пишемо предмет, на тлі якого він знаходиться, тобто пишемо оточення цього предмета. Такий спосіб введення роботи від центральної, найяскравішої плями можна назвати роботою „від куска”.

Щоб передати простір, треба в міру віддалення предметів в глибину знижувати яскравість кольору і кольорового контрасту відносно першого плану.

Завдання 4. *Натюрморт з предметів домашнього вжитку на тлі кольорових драперій із складками.*

Мета : практичне вивчення впливу середовища на зміну кольору, пластичних особливостей натури, світлотіньових контрастів, повітряно-просторової перспективи.

Натюрморт ставиться на фоні драперії зі складками. Горизонтальна площина світліша тла: так краще прослідкувати хід площини в глибину відносно плановості. Предмети бажано підібрати єдиними за задумом, але різні

за формою, кольором, величиною. Поряд з великими об'єктами не рекомендується розміщувати дрібні, краще проміжні по величині предмети.

Часто навчальний натюрморт задумується за принципом підпорядкування композиції геометричній формі (трикутник, овал...) на перший план можна покласти фрукти: сливи, виноград, тощо. Предмети краще брати з гладкою фактурою. Але слід в учбових постановках уникати предметів глазурованої поверхні, неждані ефекти якої відволікають від живописних завдань. Не шукайте для постановок екзотичних речей, прекрасну службу служать старі прості речі. Із них можна скласти хороші натюрморти додаючи хліб, цибулину, картоплину тощо.

При композиції натюрмарту необхідно слідкувати за тим, щоб фон не переважав над предметами (зображення не плавало), але і предметам не було дуже тісно. Зображення горизонтальної площини також дуже важливе. Площина не повинна бути надто вузькою – предмети будуть розміщені на одній лінії. Не вигідно ставити натюрморт на високу підставку, це ускладнює передачу простору.

Кольорова драперія не повинна домінувати в кольоровій будові, бути активнішою першого плану. Перший план потребує уважної детальної проробки, всі контрасти – світлі і темні предмети на перший план. По мірі віддалення в глибину кольорові і тонові контрасти слабшають. Фон пишеться

вільними заливками. Для цього на палітрі створюємо таку кількість кольору, щоб вистачило для прописки всього фону з виявленням теплих і холодних відтінків. Окремо писати фон не рекомендується. Краще писати фон таким, як він представляється по відношенню до всього натюрморту. Зміна відтінків фону спостерігається біля предметів які стоять на цьому фоні, але відтінки потрібно відчутти дивлячись на весь натюрморт.

Тепла кольорова гама. Теплими відтінками набагато легше досягнути кольорової гармонії. Яким би теплим по кольору не був натюрморт, в ньому потрібно шукати відносно холодніші відтінки, інакше не буде повноцінного живопису.

Холодна кольорова гама в акварельному живописі. Натюрморт у холодній гаммі найбільш важкий у виконанні. Холодне світло падаючи на холодну поверхню робить її безколірною. Але порівнявши по кольору всі світлі місця ми бачимо наскільки вони все-таки кольорові. Особливо колористичні напівтіні і тіні, м'якими і красивими виглядають рефлекси. Сині кольори дуже складні у написанні, або складанні натюрморту, тому краще брати глибокі голубі, зеленуваті.

Завдання 5. Контраст в акварельному живописі.

Для вирішення завдань постановки беремо предмети різні за формою фактурою і тоном, тло по відношенню до першого плану бажано підібрати стримане.

Зверніть увагу на те, як зв'язані кольором предмети в натюрморті. Хоч і відношення контрастні, але вони приймаючи на себе рефлекси, стають нюансними, з'являється особливий насичений колорит і всі об'єкти звучать в унісон. Якщо все писати ізолювано, то контрастні кольори визвуть дисгармонію, відбудеться перерахунок предметів постановки на об'єднаних в єдину групу. Червоні і жовті кольори холодне світло збагачує, в напівтонах вони сприймаються насиченими відносно світла. Зелений і голубий колір в холодному освітленні сприймаються світлішими, в напівтіні – насичено

глибокими. Колір в напівтонах наближений до локального – кольору притаманному предмету. Моделювання форми предметів займає важливе місце в живопису, мазок треба класти за формою, підкреслюючи об'єм предмета.

Щоб зрозуміти, як засобами живопису передати об'єм предмета і його кольоровий взаємозв'язок, потрібно уявити будь-який об'єкт ніби із окремих площин по різному повернутих до світла, кожна площина умовно і є мазок.

Написати аквареллю художній твір, без промивок і заливок неможливо, тому після основної прокладки кольором від загального ми повертаємось до конкретного і дрібних виправлень. Невпевнені форми предметів прописуємо лесуванням пропущені рефлекси добавляємо шляхом промивки в тінях.

Закінчуємо роботу етапом узагальнення, підпорядкування деталей єдиному цілому.

В техніці акварелі необхідно вивчитись швидко передавати форму і колір предмета, відкидаючи всі випадкові дріб'язки.

В роботі акварельними фарбами використовуємо наступні палітри. Палітра може бути із оргскла прямокутної форми, або стаціонарні пластмасові палітри, які знаходяться в наборі акварельних фарб, в крайньому разі папір аналогічний художній основі.

Під час роботи акварельними фарбами найзручніше використовувати палітру з заглибинами, або ванночками для розведення фарб. Найпростішою палітрою може бути звичайна тарілка із фаянсу, або білий папір аналогічний основі майбутнього зображення. Банку для води слід брати більшою, це дасть можливість зберігати воду певний час довше чистою. У воду можна добавляти невелику кількість цукру, що надасть фарбам більшої яскравості.

Змішувати фарби слід тільки на палітрі, але не в якому випадку не на самих фарбах навіть якщо вони в ванночках. Якщо акварель в тубах, видавлюємо її на палітру в строгому порядку: спочатку жовті, оранжеві, червоні, коричневі, сині, зелені і т. д., тобто від теплих кольорів до холодних. Після закінчення роботи палітри із твердих матеріалів слід ретельно вимити холодною водою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акварель. Советы начинающим. // Под. Ред. Н.Платонова, В.Ларионов. – М., 1991.,- 32 с.
2. Алексеев Ю.В. Основания и грунты для станковой живописи // Ю.В.Алексеев – Иллюстрированный справочник для художников. – М., 2010., - 76 с.
3. Алексеева В.В. Что такое искусство / В.В. Алексеева. – М., 1991., -236 с.
4. Английские художники от Хогарта до Тернера / Авт. – сост. И. Кузнецова. – Л., 1966.
5. Антонович Є.А., Шпільчак В.А. Малюнок і живопис. Методичні рекомендації /Є.А. Антонович, В.А.Шпільчак. – К., 1990. – 105 с.
6. Баранчук И. Живопись от А до Я. / И.Баранчук . – М., 2003., - 79 с.
7. Баталени Т. Техника живописи. Акриловые краски. Основные характеристики и применение / Т.Баталени. – М., 2004., - 54 с.
8. Беда Г.В. Живопись / Г.В.Беда - М., 1986. – 214 с.
9. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты / Г.В.Беда – М., 1981. – 207 с.
- 10.Билецкий П. Украинская портретная живопись XVIII в.в. / П.Билецкий. – Л., 1981., - 113 с.
- 11.Білецький П.О. Мова образотворчих мистецтв / П.О.Білецький. – К.: Радянська школа, 1973., - 84 с.
- 12.Винер А.В. Как пользоваться акварелью и гуашью / А.В.Винтер. – М, 1951.
- 13.Винер А.В. Материалы живописи / А.В.Виннер. – М., 1954.
- 14.Гаррисон Х. Рисунок и живопись. Материалы. Техника. Методы. / Х.Гаррисон. – М., 2010., - 252 с.
- 15.Горбенко А.А. Акварельная живопись для архитекторов / А.А.Горбенко. – К.: Будівельник, 1991., - 142 с.
- 16.Гренгберг Ю.И. Технология станковой живописи / Ю.И.Генберг. – М., 1982. – 320 с.

- 17.Гренгберг Ю.И. Технология, исследование и хранение произведений станковой и нестанковой живописи / Ю.И.Гренгберг. – М., 1987. – 307 с.
- 18.Денбновецька В. Особливості викладання живопису на графічному факультеті. / В.Денбновецька.// Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці.- Вип. 9. – К., 2002., - С. 103-107.
- 19.Долгополов И. Мастера и шедевры в 3 томах / И.Долгополов. – М., 1986.
- 20.Елисеев М.А. Материалы, оборудование, техника живописи и графики. / М.А. Елисеев. – М.: Астрель, 2004., - 231 с.
- 21.Жердзицкий В.Е. Живопись / В.Е.Жердзицкий Техника и технология. – Харьков, 2006. – С. 325.
22. Жердзицкий В.Е. Смолы и лаки / В.Е. Жердзицкий // Дизайн-освіта – 2004: теорія, практика та перспективи розвитку. – Х., 2004. – С. 95.
- 23.Жердзицкий В.Е. Темпера / В.Е. Жердзицкий // Дизайн-освіта – 2004: теорія, практика та перспективи розвитку. – Харків, 2004. – 47 с.
- 24.Жердзицкий В.Е. Технология, способы и приёмы в создании произведений станковой живописи / В.Е.Жердзицкий // Вісник Харківського художньо-промислового інституту. – Харків., 2000. - № 3. – 107 с.
- 25.Жердзіцький В.Е. Ахроматичні і хроматичні кольори / В.Е. Жердзіцький // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтва. – Х., 2005.
- 26.Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в XVI-XVIII ст. / П.М.Жолтовський. – К.: Наукова думка, 1983., - 157 с.
- 27.Зайцев А.С. Наука о цвете и живописи / А.С.Зайцев. – М.: Искусство, 1986 – 158 с.
- 28.Злобин В.И. Изобразительная деятельность – средство познания предметно-пространственной среды / В.И.Злобин. – Харьков: Основа, 1991. – 88 с.

- 29.Зозуля Н. Викладання живопису на першому курсі . навчально-методичні рекомендації / Н.Зозуля// Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. Вип. 9. – К., 2002. – С. 96 - 103
- 30.Золотой век Нидерландской живописи / Сост. Н.Н.Никулин. – М., 1988.
- 31.Импрессионисты. Их современники. Живопись. Графика. Литература. Музыка. – М., 1976., - 234 с.
- 32.Киплик Д.И. Техника живописи / Д.И.Киплик. – М., 1998., - 327 с.
- 33.Лазарев В.Н. Московская школа иконописи – М., 1980.
- 34.Лазарев В.Н. Старые европейские мастера / В.Н.Лазарев. – М., 1974.
- 35.Лентовський А. Техніка олійного живопису / А.Лентовський. – К., 1959., - 181 с.
- 36.Ломоносова М.Т. Графика и живопись. / М.Т. Ломоносова. – Учебное пособие. – М.: Астрель, 2003.
- 37.Мистецтво України. Енциклопедія. Т. – 1. – К.: УЕ, 1995.
- 38.Митці України. Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія ім. М.Бажана, 1992.
- 39.Мурашко М.І. Спогади старого вчителя / М.І.Мурашко. – К., 1964.
- 40.Овсійчук В.А. Майстри українського бароко / В.А.Овсійчук. – К.: Наукова думка, 1991.
- 41.Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом / А.С.Пучков, А.Б.Триселев // Учебное пособие для студентов пед. ин-тов. – М.: Правещение, 1982. – 160 с.
- 42.Реставрация станковой темперной живописи: Учебник / Под ред. В.В.Филатова. – М.: Изобразительное искусство, 1986. – 264 с.
- 43.Рожко В. Відродження української православної церкви на Волині / В.Рожко. – Луцьк, „Волинська книга”, 2007.
- 44.Рубан В.В. Український портретний живопис другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / В.В.Рубан. – К., 1986.
- 45.Свенціцька В.І., Откович В.П. Світ очима народних митців. Українське народне малярство ХІІІ-ХХ ст. / В.І.Свенціцька, В.П.Откович. – К., 1991.

- 46.Свид С.П. Художні техніки / С.П. Свид. – К., 1977. – 203 с.
- 47.Сланский Б. Техника живописи / Б.Сланский. – М.: Академия художеств СССР, 1962.
- 48.Сухенко В.О. Рисунок / В.О.Сухенко. – К.: „BONAMENTE”, 2004., - 176 с.
- 49.Тютюнник В.В. Основные сведения по технологии живописных материалов и технике живописи / В.В.Тютюнник // Школа изобразительного искусства. Вып. III. – М., 1980.
- 50.Унковский А.А. Живопись темперой и гуашью / А.А.Унковский // – Учебно-методическое пособие. – М.: Просвещение, 1980. – С. 3 – 27.
- 51.Фальк Р.Р. Беседы об искусстве. Письма. / Р.Р.Фальк // Воспоминание о художнике. – М.: Сов. художник, 1982. – 255 с.
- 52.Фрейнгберг Л.Е. Секреты живописи старых мастеров / Л.Е.Фрейнгберг. – М., 1989. – 173 с.
- 53.Харківський художній музей: Альбом / Авт. – упоряд. М.П.Работягов. – К.: Мистецтво, 1983. – 158 с.
- 54.Хвостенко В.В. Техника энкастики / В.В.Хвостенко . – М.: Искусство, 1956. – 33 с.
- 55.Хрестоматія. Рисунок. Живопись. Композиція. – М.: Просвещение, 1989.
- 56.Школа изобразительного искусства. – М.: Академия художеств СССР, 1962. – Вип. 5. – 142 с.
- 57.Школа изобразительного искусства: В 10 т. – М., 1987-1992.
- 58.Энциклопедический словарь юного художника. – М., 1983.
- 59.Юный художник. – Л., 1991. – 58 с.
- 60.Ятченко Ю.М. Київська школа рисунка /Ю. М. Ятченко// Українська академія мистецтв. Дослідницькі та наукові праці. – К., 1998.

ЗМІСТ

1. Виконання етюдів натюрморту в різних умовах освітлення.....	3
2. Завдання 1. Квіти в натюрморті.....	4
3. Завдання 2. Етюд кількох осінніх листків.....	5
4. Завдання 3. Натюрморт із овочів та фруктів ускладнений предметами домашнього вжитку.....	7
5. Завдання 4. Натюрморт з предметів домашнього вжитку на тлі кольорових драперій із складками.....	8
6. Завдання 5. Контраст в акварельному живописі.....	10
7. Література.....	13

Навчально-методичне видання

Берлач Олександр Павлович

Чихурський Анатолій Сергійович

ВИРІШЕННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ В АКВАРЕЛЬНОМУ

ЖИВОПИСІ ПРИ РОБОТІ НАД НАТЮРМОРТОМ

(Методичні рекомендації)